

Ott Maaten: Estonia juurdeehituse valmimise aluseks on koostöö

Ott Maaten kirjutab, kuidas kulgeb rahvusooper Estonia juurdeehituse projekt. Me laiendame ooperimaja aastasadadeks ja seetõttu ei tohiks bürokraatlikud ja kunstlikud piirangud olla takistuseks eesmärgi saavutamisel, märgib autor.

2021. aasta 13. septembril jõudis lõpule üle aasta riigikogu kultuurikomisjonis kestnud riiklikult tähtsate kultuuriobjektide arutelu. Sündis parlamendi otsus, mis andis kultuurkapitalile ette selge sihi, milliseid kultuuriobjekte järgneval ajaperioodil rahastada. Nimekirja jõudis viis riiklikult olulist kultuuriobjekti, mille hulka kuulub ka meie rahvusooperi Estonia juurdeehitus. Paljud ehk ei tea, kuid algupäraselt oli Estonia teatrimaja ehitatud sõnateatriks ning vaatamata sellele, et meil on maailmakuulsaid ooperi- ja balletiartiste jätkunud igasse põlvkonda, on nende tähelelnud suuresti saanud tõuke pärast enesetäiendamist välismaistes ooperiteatrites. Kõik seetõttu, et meie koduse Estonia akustilised ja lavalised võimalused jäävad suuresti alla tõelistele ooperisaalidele.

Ooperiteatri juurdeehituse mõte on eksisteerinud varsti juba sajand, kuid ajaloolised sündmused nagu sõda, okupatsioonid ja eelkõige rahapuudus on takistanud seda eesmärki realiseerida. Seetõttu on riigikogu otsus ajalooline ja kohustab kõiki osapooli pingutama ning panustama selle täitmise nimel.

Ettevalmistustööd

2021. ja 2022. aasta kulus suuresti projekti lähtekohtade ettevalmistuseks. Koos erinevate valdkondade spetsialistidega kaardistati mahuvajadusi, koostati eskiise, joonistati erinevad visuaale. Muuhulgas tehti arhitekt Vilen Künnapu juhendamisel Tallinna Tehnikakõrgkooli arhitektuuritudengite ideekonkurss, kus sündis nii mõnigi julge ja üllatuslik ideelahendus. Samuti valmis arhitekt Tõnu Laigu reaalseid mahuvajadusi kajastav visuaal, mis on seni üksikasjalikum ja kõiki vajadusi arvestavaim. Kindlasti on see tulevikus oluliseks sisendiks rahvusvahelisele arhitektuurikonkursile.

Toimusid ka mitmed poliitikute ja spetsialistide ümarlauad, ilmusid kümned arvamused. Mõtteid jagus igasse suunda, küll uue ooperimaja ehitamiseks mere või Ülemiste järve äärde. Jagus hoiatusi, et juurdeehituse tulemusel kustutakse Tallinn UNESCO pärandinimekirjast ja palju muud.

err.ee

Kultuuriminister
Heidy Purga
Rahvusooper Estonia
Estonia teater
Eesti Rahvusballett
Ott Maaten
Teater

Kindlasti tuleb aruteludes säilitada rahu ning tuletada meelde riigikogu otsuse mandaati ja reaalsust. Uus ooperimaja uues asupaigas, isegi kui raha selle ehitamiseks olemas oleks, sunniks praeguse hoone sisuliselt sulgema ja see oleks surmahoop meie kultuurilise iseseisvuse maamärgile, [Estonia teatrile](#).

Samuti peab silmas pidama, et Tallinna vanalinna ja bastionivööndisse on aastakümneid ehitatud ja ehitatakse ka praegu. Küsimus on, et mida ja kuidas? UNESCO-st ei ole Tallinna vanalinna seetõttu välja heidetud.

Kahjuks kujuneski nii, et esialgu sai juurdeehituse üheks suurimaks oponendiks Tallinna linn. 2022. aasta teises pooles moodustati ebakõlade tasakaalustamiseks Tallinna linna ja Estonia spetsialistide kontseptsioonikomisjon, hindamaks erinevaid lahendusi ja võimalusi riigikogu otsuse elluviimisel. Komisjoni oluliseks lähtekohaks oli ka meie seisukoht, et [Estonia juurdeehituse](#) valmimise aluseks on koostöö ning kõigi osapoolte kaasamine. Vaidlused ei tohi muutuda konfliktideks ja vastasseisudeks. Sellist suunda tahame jätkata kuni juurdeehituse valmimiseni.

2023. aasta töö kaasa mitmeid murrangulisi arenguid. Kõigepealt esitas avalikkusele oma tegevuse tulemeid Tallinna ja Estonia ühine kontseptsioonikomisjon. Komisjoni tegevuse käigus analüüsiti erinevaid muinsus- ja looduskaitse ning õiguslikke piiranguid. Asub ju [teater vanalinna kaitsevööndis](#), samuti puudutab juurdeehitus osaliselt looduskaitse all oleva Tammsaare pargi ühte mõttelist osa. Nii kaardistatigi erinevate huvigruppide arvamused ja ettepanekud.

Komisjon töötas nende pinnalt läbi kolm erinevat eskiislahendust juurdeehituse võimalikuks paigutuseks. Kaks neist eeldavad [juurdeehitust Estonia sisse](#) ja praeguse hoone ümberehitamist, kolmas toetab algupärast ideed ehk mahulist juurdeehitust.

Rahvusvaheline arhitektuurikonkurss

Tallinna abilinnapea Kaarel Oja toetas oma aramusloos just sisse- ja ümberehituse varianti. On hea meel tõdeda, et Tallinna linnajuhid on samuti asunud avalikult toetama [Estonia laiendamist](#) just ajaloolises olemasolevas asukohas.

Siiski tuleb vana maja sisse ehitamise korral arvestada ekspertide arvestusi, et sellisel juhul tuleks lammutada kuni 80 protsenti olemasolevast hoonest. Suure tõenäosusega kaoksid jäävalt hoone ka need vähesed osad, mis säilisid peale 1944.

aasta pommitamist. Samuti kerkiks sel juhul küsimus Estonia ooperi- ja balletitrupi ja teiste artistide jätkusuutlikkusest, sest nad peaksid vähemalt kolm kuni neli aastat asenduspindadel tegutsema ja täitma neile rahvusooperi seadusega pandud ülesandeid.

Kõiki neid asjaolusid kaalus ka ühiskomisjon ja soovitas liikuda järgmisse etappi – tellida vajalikud muinsuskaitseelased eritingimused ning korraldada rahvusvaheline arhitektuurikonkurss just juurdeehituse variandiga. Tasakaal senise hoone säilitamise ja uute tingimuste loomise vahel on eeliseks just sellele lahendusele.

Kultuurkapital võttiski novembrikuisel nõukogu istungil vastu otsuse asuda ette valmistama rahvusvahelist arhitektuurikonkurssi ja rahastada selleks vajalikke toiminguid juba kultuurkapitali vahenditest. See on märgiline otsus, mis suunab meid juba uute tegevusetappi, ehitamise ettevalmistusse.

Ei saa märkimata jätta, et 2023. aastal toimus veel kaks olulist sündmust. Esiteks pöördusid avaliku kirjaga nii kultuuriministri kui ka linnapea poole estoonlased ehk meie rahvusliku ooperi- ja balletiteatri artistid ja töötajad, nii need, kes praegu tegutsevad, kui ka need, kes teenitud puhkusel olles protsessile kaasa elavad. Estoonlane pole ju pelgalt amet, vaid eluaegne kutse. "Jõuti tõdemusele, et suurem osa segavaid faktoreid on riiklike õigusaktide, mitte niivõrd Tallinna linna takistused."

Toimus kohtumine kultuuriministri Heidy Purga ja Tallinna linnapea Mihhail Kõlvartiga, kus küll kahjuks otsest kompromissi ei leitud, kuid jõuti tõdemusele, et suurem osa segavaid faktoreid on riiklike õigusaktide, mitte niivõrd Tallinna linna takistused.

Selleks, et lahendada riiklike vastuolusid riigikogu otsuse täideviimisel, moodustati aasta lõpul riigikogus rahvusooper Estonia juurdeehituse toetusrühm. Hea meel on tõdeda, et sellesse kuulub ligi veerand riigikogu koosseisust ja esindatud on kõik poliitilised jõud. Toetusrühma esimees on Siim Kallas ja aseesimees Monika Helme. Eredamat poliitilist ühtsust on tänapäeva polariseeritud poliitikamaastikul raske leida!

5. veebruaril 2024 esitas toetusrühm riigikogule eelnõu, millega tehakse valitsusele ettepanek vajadusel kehtestada riigi eriplaneering, et juurdeehitust oleks võimalik ellu viia. Eelnõu asub lahendama kultuurikomisjon. Oluline siht ja eesmärk on jõuda rahvusvahelise arhitektuurikonkursini. Meil on olemas

poliitiline otsus ja rahastus. Kõige tähtsam, et meil oleks olemas ka tahe jõuda kõigis valdkondlikes ja õiguslikes küsimustes lahendusteni.

Oluliseks verstapostiks enne arhitektuurikonkurssi on muinsuskaitseelised eritingimused. Seda nii ooperiteatri praeguses majas, territooriumil kui ka linnale kuuluval maal. Ootame pikisilmi konstruktiivset koostööd linnavõimudega, et saaksime konkursi väljakuulutamisel arvestada linnale kuuluva maaga, andmaks arhitektidele võimalus lähteülesande raames paremini opereerida. Me laiendame ooperimaja aastasadadeks ja seetõttu ei tohiks bürokraatlikud ja kunstlikud piirangud olla takistuseks eesmärgi saavutamisel.

Kindlasti seisavad ees keerulised aastad, paljude vaidluste, aruteludega erinevate osapoolte arvamuste kooskõla saavutamiseks. Tuleb teha arheoloogilised uuringuid, planeerida bastionikindlustuste võimalikke eksponeerimisvõimalusi.

Teisisõnu tuleks teha nii, et uue rajamine mitte ei varjutaks ajalugu, vaid tooks seda esile. Tuleb teha mitmeid õiguslikke muudatusi erinevatel võimutasanditel ning sealt edasi liikuda juba projekteerimis- ja ehitusfaasi.

Ooperimaja laiendus on eelkõige pärand meie järgmistele põlvedele, et säilitada meie kultuurilist identiteeti ja ajaloolist mälu. Nii tegid seda ka meie eelkäijad eelmise sajandi alguses, kui Estonia seltsi sisemisest arutelust tõusis rahvuslik tahe, mis päädis Estonia teatrimaja valmimisega 1913. aastal. Seda võõra võimu valitsemise ajal. Nüüd sellist takistus meil õnneks ei ole. Seda enam peame leidma julgust ja tahet, et lahendada vastuolud ja saavutada ajalooline eesmärk.

Toimetaja:

Kaupo Meiel